

Редчиц М.В.
студент V курсу
факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОЛІТИЧНА СВОБОДА ЯК ГОЛОВНА ЦІННІСТЬ ЛІБЕРАЛІЗМУ ТА ОСНОВА ЛІБЕРАЛЬНОЇ ІДЕОЛОГІЧНОЇ ДОКТРИНИ

Політична свобода знаходиться у центрі лібералізму. Свобода, як головна ліберальна цінність, є фундаментом політичної й економічної конкуренції, правової держави, громадянської участі та громадянської активності. Політична свобода (точніше, комплекс свободи слова, свободи дії, свободи вибору) інтерпретується у політичній доктрині лібералізму головним об'єктом аналізу та, водночас, як передумова політичного вибору. В умовах демократичного політичного режиму індивідуальна свобода індивідів проявляється у вільній конкуренції, політичній активності громадян, контролю над діяльністю владних інституцій з боку суспільства (із залученням мас-медіа та громадянського суспільства, ін.).

Для перехідних суспільств, до яких належить Україна, найбільш дискусійною є свобода слова, свобода інформації у мас-медіа. Варто погордитись із тим, що «Посткомуністичні трансформації характеризуються певним рівнем свободи слова, яку держава з різним ступенем успішності намагається обмежити, а періоди більшої свободи мас-медіа... змінюються диктатом держави, або власників» [2, с. 206]. Ці проблеми були характерними для усіх країн, які пройшли етап демократизації. Саме тому, особливої актуальності набувають дослідження джерел ліберального дискурсу щодо свободи, у тому числі – концепцій А. де Токвіля та І. Берліна.

Ліберальна політична доктрина формувалась протягом століть. Серед теоретиків, які обґрунтовували необхідність свободи для економічного і політичного розвитку, слід відзначити таких авторів, як І. Бентам, Ф. Гаєк, Р. Дворкін, Дж. С. Мілль, Г. Спенсер, А. Сміт, А. де Токвіль, М. Фрідмен, та ін.

Політична свобода утворила передумови як для вільного політичного вибору індивідів, який є основою сучасних демократій, так і для подальшої раціоналізації політичного вибору.

Зокрема, для Алексіса де Токвіля політична свобода інтерпретується як передумова політичного вибору та раціоналізації діяльності влади. Він

використовує концепцію «правильно організованої» свободи. Водночас, А. де Токвіль виокремлює основні загрози політичній свободі, серед них – етатизм, війна, революція, деструктивна політична опозиція, тиранія більшості та суспільної думки, імперіалізм, корупція. До найбільших загроз свободі філософ відносить рівність індивідів, яка стала фундаментом іншої політичної доктрини – соціалізму. Усі ці фактори у комплексі утворюють умови для розповсюдження такого феномену, як «ескапізм» («втеча» від свободи, від вибору, від політики).

Ліберальні мислителі наголошують на необхідності постійної уваги до феномену свободи, підтримання у суспільстві «духу свободи». Цьому, на думку А. де Токвіля, сприяють такі характеристики індивіда, як : «...високий рівень незалежності, самостійності особи, енергійність та дух авантюризму, антиетатистський тип свідомості, прагнення до особистого економічного добробуту, поміркований (без крайнощів) індивідуалізм [1, с. 7].

У процесі формування ліберальної політичної доктрини було визначено дві концепції свободи: «свободу від...» і «свободу для...». На одних етапах історичного розвитку рушійною силою лібералізму ставала свобода індивіда та суспільства від... (...рабства, ...традицій, ...церкви, ...монархії, ін.), а на інших – свобода для... (...розвитку особистості, ...економічного зростання, ...інституціоналізації, ...демократії, ін.). Дану концепцію «негативної» та «позитивної» свободи запропонував сер Ісаїя Берлін. Він наголошував на плюралізмі цінностей. Плюралізм для І. Берліна виступає принциповою відмінністю демократії від тиранії, саме тому його називають засновником теорії «плюралістичного лібералізму». І. Берлін вказує на той мінімум свободи, який потрібний суспільству, аби воно було гуманним і «пристойним», а індивіди мали можливість робити політичний вибір.

У цілому, ліберальна доктрина виходить із наступних положень щодо діяльності індивідів у суспільстві: – індивіди є соціальними і культурними істотами; – індивіди мають свободу волі; – поведінка індивідів є мінливою настільки, наскільки й раціональною; – індивіди мають потребу належати до певних спільнот і товариств. На кожному із визначених етапів головна рол належить свободі. При цьому, на відміну від прагматичної традиції у ліберальній політичній доктрині, І. Берлін наголошує на необхідності постійних дебатів у суспільстві відносно моральних та політичних основ індивідуальної поведінки.

Література

1. Прокопчук І. І. Ціннісне та інституційно-владне забезпечення політичної свободи в умовах демократії: політологічний аналіз творчої спадщини Алексіса де Токвіля: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.01 / І.І. Прокопчук; НАН України. Ін-т політ. і етнонац. дослідж. – К., 2001. – 16 с.
2. Яковлев Д.В. Політична взаємодія як комунікативний процес: мідіатизація, демократизація, раціоналізація / Д.В. Яковлев. – Одеса: Астропринт, 2009. – 288 с.

Столярова А.Ю.

*бакалавр політології, студентка магістратури
факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОЛІТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ГРОМАДЯН ЯК СКЛАДОВА ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ВИБОРУ

Політичний процес сучасної України характеризується динамічними, але не завжди системними трансформаціями, які обумовлені демократичним вибором суспільства. На жаль, цей вибір більшості громадян на користь демократії досі не став основою діяльності політичних еліт. Вибір суспільства не призвів до утворення демократичних інститутів влади.

У цих умовах однією із визначальних складових процесу інституціоналізації демократичної влади стає політична компетентність громадян. Це обумовлено зв'язком між рівнем політичної компетентності громадян, їх електоральним вибором та урядуванням. Для пострадянських країн вкрай важливим стає ланцюжок «компетентність» – «електоральний вибір» – «інституціоналізація влади».

У процесі демократизації основою інституціоналізації влади виступає діяльність та вибір компетентних громадян, які впливають на прийняття та реалізацію політичних рішень, визначення стратегії та тактики перетворень, їх темпу та спрямованості як через електоральний вибір, так і у процесі контролю управління.